

RAAD VOOR DIERENAANGELEGHEDE

Aan: Staatssecretaris S. Dijkma van Economische Zaken

Van: prof. dr. F. Ohl, voorzitter Raad voor Dierenaangelegenheden

Betreft: Verkorte RDA-zienswijze protocol gestrande grote zeezoogdieren

Den Haag, 29 november 2013

Excellentie,

Op 2 oktober 2013 heeft u de Raad voor Dierenaangelegenheden verzocht een zienswijze op te stellen over het protocol voor gestrande zeezoogdieren dat u op 12 juli 2013 naar de Tweede Kamer stuurde (uw referentie DGNR-NB/13161849). De denklijn zoals neergezet in *Zorgplicht Natuurlijk Gewogen* (RDA, 2012) is een belangrijke leidraad in onze oordeelsvorming geweest. Voor uw informatie is het stappenplan uit *Zorgplicht Natuurlijk Gewogen* als bijlage bij deze zienswijze gevoegd.

Ten algemene is de Raad verheugd dat er een breed gedragen protocol voor het omgaan met gestrande zeezoogdieren ligt. De Raad waardeert het dat u dit protocol als een levend document ziet en ziet een aantal mogelijke verbeterpunten ten behoeve van de uitwerking van het protocol tot een concreet draaiboek.

Zorgplicht: wanneer grijpen we in?

De Raad deelt uw standpunt dat wij – mede in het kader van internationale regelgeving en afspraken, maar meer fundamenteel ook ten gevolge van de erkenning van de intrinsieke waarde van dieren en de erkenning dat dieren voelende wezens zijn – ook een zorgplicht voor niet-gehouden dieren zoals gestrande zeezoogdieren hebben. Deze zorgplicht kan variëren van non-interventie wanneer een dier zichzelf volledig en goed kan redden in zijn omgeving, tot ingrijpen (variërend van redden tot doden) wanneer een dier zich in omstandigheden bevindt die zijn zelfredzaamheid te boven gaan.

De Raad is van mening dat bij het besluit om een dier te redden of te doden breder gekeken moet worden dan het welzijn van het individuele, gestrande dier. De eerste stap in de besluitvorming is weliswaar de beoordeling of het dier zichtbaar gezond is en gered kan worden, maar de tweede stap – indien redden een haalbare optie lijkt – is de afweging óf het in breder perspectief ook wenselijk is om het dier te redden. Niet elke mogelijke redding is een wenselijke. Een dier dat na een reddingspoging niet weer teruggeplaatst kan worden in zijn natuurlijke omgeving of daar geen goede overlevingskans heeft, is niet gebaat bij een dergelijke ‘redding’. Ook zou voor een populatie die in uitstekende staat van instandhouding verkeert het redden van een individueel, gestrand dier weliswaar bijdragen aan het welzijn van dat individuele dier, maar afbreuk kunnen doen aan het welzijn¹ op het niveau van de populatie. Het kan namelijk voor de populatie van belang zijn dat zieke of verzwakte exemplaren uitvallen ten gunste van de vitale, meer aangepaste exemplaren. De Raad adviseert u om de afweging van de wenselijkheid van een reddingspoging vanuit het perspectief van het welzijn en de gezondheid van de populatie nadrukkelijk een plaats te geven in de besluitvorming.

Het protocol noemt palliatieve zorg in combinatie met het laten verlopen van natuurlijke sterfprocessen. De Raad is van mening dat bij een dier dat als niet-redbaar wordt beoordeeld direct palliatieve zorg moet worden toegepast, dit in afwachting van het moment dat euthanasie plaatsvindt. Daarbij mag het feit dat palliatieve zorg wordt toegepast geen reden zijn voor een lagere urgentie van de uitvoering van de euthanasie; deze moet zo spoedig mogelijk plaatsvinden. De Raad kan zich niet vinden in het afwachten tot een dier vanzelf sterft. Afwachten tot een dier dat lijdt zonder ingreep sterft terwijl de mogelijkheid tot euthanasie voorhanden is, wordt maatschappelijk beoordeeld als onnodig en onacceptabel lijden. Dat is een van de belangrijke lessen die onder andere voortkomt uit het werk van de ICMO2-commissie voor het Oostvaardersplasseengebied.

Besluitvorming en coördinatie

Ten aanzien van de besluitvorming in geval van een gestrand zeezoogdier adviseert de Raad u om een vast team van enkele strandingscoördinatoren te benoemen. Vanwege de soms heftige en controversiële emoties die rond het doden van gestrande zeezoogdieren spelen acht de Raad het nodig om er nadrukkelijk op te wijzen zeer zorgvuldig te overwegen of de namen van deze coördinator(en) openbaar gemaakt moeten worden. Hetzelfde geldt voor de namen van de adviseurs die deze strandingscoördinator bijstaan. De Raad adviseert u tevens om dit team zo klein mogelijk te houden, zodat het in geval van een stranding zo spoedig mogelijk compleet ter plaatse kan zijn. Het kunnen noemen van specifieke ‘aanrijdtijden’ in het protocol of draaiboek acht de Raad onhaalbaar en derhalve onwenselijk. Dat geldt tevens voor andere getallen (dierlengte, diepte van zeegeulen, etc.) die in het protocol worden genoemd. Deze dienen wat de Raad betreft als richtlijnen voor de strandingscoördinator en niet als regels.

De Raad adviseert u tevens om de besluitvorming en de communicatie strakker in te steken. Bij een strandingsincident moet één persoon verantwoordelijk zijn voor de besluitvorming en de communicatie. Het is wenselijk om op basis van het voorliggende protocol, met medeneming van de ervaringen uit oefeningen en de voorliggende RDA-zienswijze, een *“Draaiboek Gestrande*

¹ Een dier/groep dieren verkeert in een positieve staat van welzijn indien het in staat is om adequaat te reageren op: honger, dorst en onjuiste voeding; thermaal en fysiek ongemak; verwondingen en ziekten; angst en chronische stress, en het de vrijheid heeft om normale, soortspecifieke gedragspatronen te vertonen, die het dier/de groep in staat stellen om zich aan te passen aan de uitdagingen die de heersende omgevingsomstandigheden bieden, zodat het dier/de groep een staat bereikt die het als positief ervaart.

Zeezoogdieren” te schrijven. Dat draaiboek zou de benodigde stappen moeten beschrijven als een strak operationeel plan. De strandingscoördinator heeft daarbij de rol van ‘bevelhebber bij de stranding’. De beslisbevoegdheid over het redden dan wel het doden van het gestrande dier moet ook bij die strandingscoördinator liggen. Uiteraard kan de bewindspersoon achteraf ter verantwoording worden geroepen, maar de besluitvorming op het moment zelf dient buiten de politieke invloedssfeer plaats te vinden.

Het *Draaiboek Gestrande Zeezoogdieren* kan alleen goed functioneren als er aansluitende draaiboeken klaarliggen bij onder andere de kustwacht, Rijkswaterstaat en Defensie. Ook moet de paraatheid van de benodigde mensen en materieel gewaarborgd zijn. De Raad hoort graag hoe u dat geregeld heeft.

Aanvullend onderzoek

Wij achten het noodzakelijk dat er een nadere verkenning m.b.t. de dodingsmethoden voor met name de grotere zeezoogdieren wordt uitgevoerd. Australische publicaties laten weliswaar aanvaardbare resultaten met explosieven zien, maar niet duidelijk is of in alle omstandigheden die veilig kunnen worden gebruikt. Wij adviseren u om een nadere verkenning samen met wapenexperts van Defensie en met andere – internationale – expertorganisaties uit het veld uit te voeren.

De Raad vindt bijlage 6 van het protocol (inzake de pathofysiologie van de gestrande walvis) zodanig belangrijk dat deze bijlage een integraal onderdeel van de hoofdtekst van het protocol zou moeten zijn. Gezien het belang van deze passage is een verdiepingsslag overigens wenselijk, waarbij de Raad vooral vraagt om meer specifieke onderbouwing uit wetenschappelijke literatuur. Wij adviseren u de auteur(s) van dit stuk een aanvullende opdracht daartoe te verstrekken.

Ten aanzien van de uitvoering van palliatieve zorg constateert de Raad dat nader onderzoek m.b.t. geschikte middelen en methoden wenselijk is, dat er een protocol voor palliatieve zorg moet worden opgesteld en dat de daartoe benodigde middelen beschikbaar moeten zijn voor het geval er een stranding optreedt.

Het is de Raad nog niet geheel duidelijk welk doelen de in het protocol genoemde post-vrijlatings-monitoring dient. De Raad adviseert u deze doelen te expliciteren en bijpassende monitoringmaatregelen voor te stellen. Zo zou voor het monitoren van herhaalde stranding van een individueel dier volstaan kunnen worden met een goede identificatie en registratie, eventueel ondersteund door labeling van het dier.

Al met al waardeert de Raad uw aanzet voor een gestructureerde aanpak in geval van gestrande zeezoogdieren en vertrouwt de Raad met deze zienswijze een bijdrage aan een effectief en aanvaardbaar Draaiboek Gestrande Zeezoogdieren te hebben geleverd.

Prof. dr. Frauke Ohl,

Voorzitter Raad voor Dierenaangelegenheden

Interventieschema voor gestrande zeezoogdieren met 'redding' als potentiële interventie

Bijvoorbeeld:

- Kan het dier nog vrij bewegen? Is het dier gewond? Zijn er soortgenoten in de buurt? Moet het dier gevangen worden?

Bijvoorbeeld:

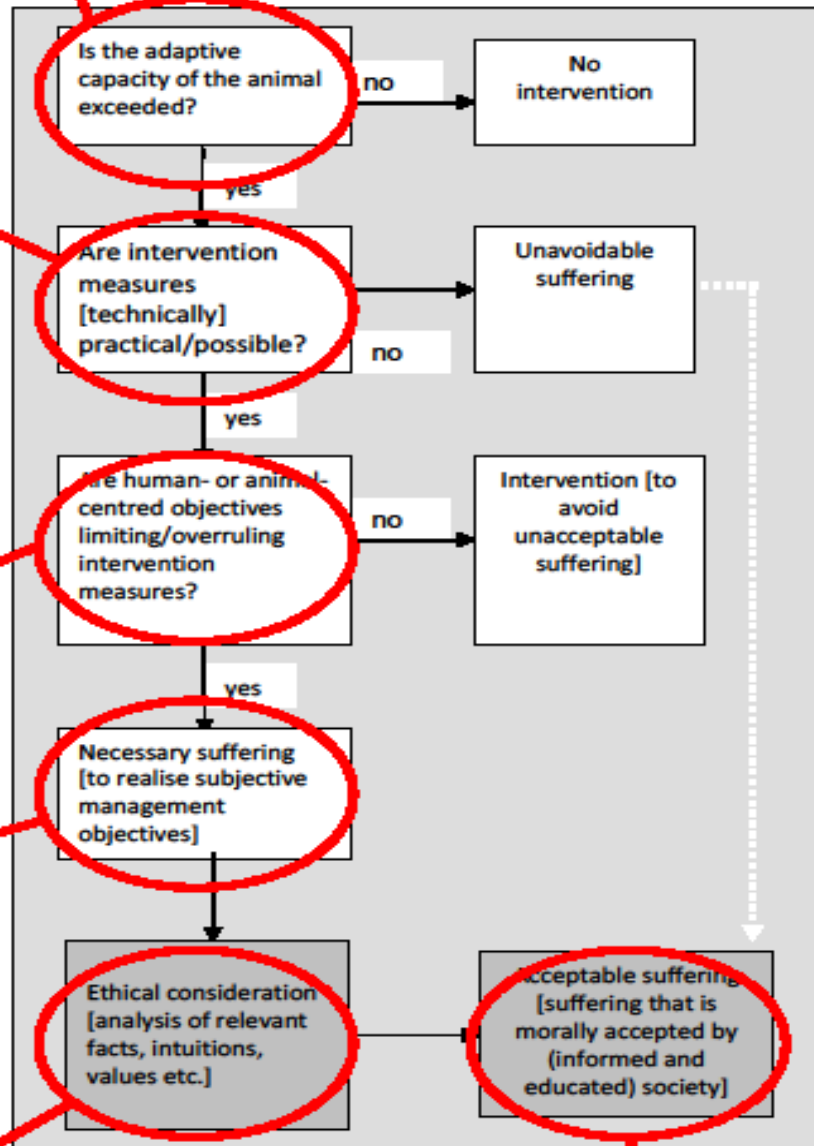
-Is het dier toegankelijk?
-Bestaat er, technisch gezien, een mogelijkheid tot behandeling?
-Bestaat er, technisch gezien, een mogelijkheid tot euthanasie?

Bijvoorbeeld:

-Bestaan er risico's voor het dier zelf door terugplaatsen?
-Bestaan er risico's voor soortgenoten door het terugplaatsen?
-Zal de redding tot opvang van het dier leiden?
-Kan het dier teruggeplaatst worden na opvang en behandeling?

Indien de kans op herstel en succesvol terugplaatsen groot is, dan is het te verwachte lijden van het dier door reddingsactie en tijdens opvang noodzakelijk.

Voor volle ethische analyse zie afwegingskader in RDA-zienswijze *Zorgplicht Natuurlijk Gewogen*.

Indien de redding en mogelijke vervolginventies [zoals opvang, behandeling en terugplaatsen] geen goede kansen op succes bieden, dan is 'redden' als interventie niet aanvaardbaar en dient het dier geëuthanaseerd te worden.